

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Традиційно філософія визначається як дослідження першопричин та начал всього, що можна помислити, універсальних принципів, в межах яких існує та розвивається як буття, так і мислення. Філософія відповідає на запитання сучасності, дає змогу дізнатись багато нового та можливо не відомого нам саме через роздуми і погляди відомих людей. Своє місце філософія знайшла і в трактуванні основ бізнесу.

Родові ознаки бізнесу нескладно виявити в рабовласницькому, феодальному та інших способах виробництва. Класичним прикладом бізнесу у ті періоди були завоювання. Всяка війна чи воєнний похід так чи інакше мали економічне підґрунтя. Кожен завойовник переслідував економічні цілі, він вів воєнні дії заради своєї власної вигоди. За допомогою військової сили він прагнув, нав'язувати сусідам свої інтереси, зайняти вигідні позиції, які дали б йому змогу диктувати підлеглим країнам свої умови життя. Работорговий бізнес був типовим прикладом тієї давньої системи ділових відносин, у якій поєднувалися економічні інтереси та особисті форми панування і підкорення, так само, як і добровільний продаж у рабство себе та членів своєї сім'ї. Багато відомих філософів внесли свої роздуми стосовно бізнесу та його філософської основи загалом.

Актуальність проблеми:

Сьогодні тема бізнесу дуже актуальна. Бізнесова діяльність дуже поширена, але мало хто задумується з якого часу виник бізнес і що лежить в його основі. Саме прагматизм є основою бізнесу і в кожен з філософів виразив свою думку ролі прагматизму в бізнесі. Джеймс вважав, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Визначається роль грошей як доброго блага, оскільки маючи певну суму ми можемо задовільнити власні потреби і потреби близьких. Дьюї вважав, що дії людини, яка займається підприємництвом і бізнесом, повинні мати певну теоретичну, методологічно-світоглядну основу, яка є результатом строго вивірених, підтверджених життям положень. Тож дана тема досить таки актуальна.

Об'єкт: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет: роздуми філософів стосовно основ бізнесу.

Метою: статті є дослідити початок виникнення бізнесу, основу бізнесу з точки зору філософів.

Завдання: - визначити початок розвитку бізнесу;

- визначити філософські основи бізнесу;

- визначити думки філософів стосовно основ бізнесу.

Дану тему досліджували: Чарлз Сандрес Пірс, Вільям Джеймс, Джон Дьюї.

Початок бізнесової діяльності відбувся ще в 3-4тисячолітті до нашої ери.

Бізнес – це діяльність, спрямована на одержання прибутку від продажу товарів, наданні послуг, виконанні робіт. Практично кожна людина, яка чимось займалась, що приносить йому прибуток, працює на якомусь підприємстві та отримує зарплату – займається бізнесом.

Здавна відбувався активний обмін виробленими продуктами між пастушими і землеробськими племенами та ремісниками і землеробами на засадах конкуренції між окремими виробниками з метою отримання прибутку. З утвердженням поділу праці виник і клас купців, які продавали та купували. Купці в свою чергу мали мати спеціальні знання, які дозволили б дати лад у їх діяльності.

З етапом появою металевих грошей починає зростати і процес підприємства. Хто володів ними, той визначав долю виробництва.

У 7ст.до н.е. античні міста-держави здійснювали торгівлю з місцевими племенами продаючи зброю, тканини, кераміку, вино, а також вивозили на землі Східного Середземномор'я зерно, худобу, шкіру.

З виникненням та розвитком Київської Русі князі завойовували землі і це в свою чергу було теж прикладом бізнесової діяльності, оскільки це несло певну вигоду що є притаманним для бізнесу.

Тож часто під час походів здійснювались різні завойовування, які слугують прикладом бізнесу. Існував в ті далекі часи і рабовласницький бізнес.

Підприємництво і бізнес в свою чергу формували ще і певну світоглядну позицію, яскраве вираження якої ми можемо побачити у Святому писемі, працях мислителів середньовіччя, Нових часів, сучасності.

В кінці 19-на початку 20 століття в Північній Америці виникає філософський напрям, який отримав назву прагматизм (від гр. *pragma* – дія). Головна ідея прагматизму полягала в тому, що філософія повинна допомогти людям у вирішенні життєвих задач.

Основні положення цього напрямку були сформульовані американськими вченими – логіком і математиком Чарлзом Сандерсом Пірсом (1839- 1914 рр.) та психологом Вільямом Джеймсом (1842-1910 рр.).

Джеймс тлумачив прагматизм перш за все як «метод» і суть цього методу розкривається у запитаннях: які практичні результати зроблених кроків? Чи принесе це користь людині? Зі сказаного випливає, що прагматизм - це напрямок в філософії, в основі якого лежить метод, спрямований на пошук вигоди для людини. Можна довго сперечатися про те: великі гроші - це добре чи погано? Прагматизму важливо відповісти на запитання: чи допомагають гроші людині жити та вирішувати якісь свої особисті і професійні проблеми? Відповідь дуже очевидна, якщо людина має певну суму грошей, то зможе не тільки забезпечити себе, а й допомогти рідним у фінансовому плані. А раз так, то гроші є благо і дискусія на цьому закінчується.[2]

Згодом основні положення прагматизму також починає розвивати філософ, педагог і психолог Джон Дьюї (1859-1952 рр.). Він, почавши з прагматичної інтерпретації логіки і теорії пізнання, в наступні десятиріччя надавав прагматизму інструментального, прикладного значення. В такому вигляді прагматизм став філософською основою спочатку американського, а згодом і в усіх розвинених країнах, підприємництва і бізнесу.[3]

У гносеологічному аспекті прагматизм мав двоякий характер: з одного боку, це був метод, а з другого – це теорія істини.

1. Прагматизм як метод. Пірс, Джеймс та ін. вважали, що коли в процесі філософського дослідження ми, спираючись на різні принципи, отримуємо один і той же результат, то це є свідченням того, що між цими положеннями (принципами) немає суттєвої різниці, відмінність тільки в словах. У всякій дії в бізнесі, доводили представники прагматизму, важливим є результат, спосіб же його отримання є справою другорядною і навіть треторядною. Проте, коли мова йде про результат дії, застерігає Дьюї, ми завжди маємо на увазі, що він є завершенням легітимного процесу.[5]

2. Прагматична теорія істини. Представники прагматизму приєдналися до широко розповсюдженої на початку 20 століття думки, виголошеної Ернстом Махом, що наукові істини не є відображенням дійсності. Якщо ми визначаємо, що таке істина, писав Пірс, то мусимо визнати, що її зміст не має безпосереднього відношення до оточуючого нас світу. Істина – це те, що є властивістю нашої думки. Вона постійно змінюється і не тільки з часом, але і в залежності від конкретних умов, а також від того, який ми отримали результат. Якщо результат позитивний і є для нас благом – маємо істинне знання, і навпаки. Поняття, писав Дьюї, якими ми оперуємо, не є образами, відображеннями основних ознак явищ, предметів, а лише планом дій, інструментом.

Погляди Дьюї були визнані представниками американського бізнесу як такі, що найбільше відповідають суті американського ділового життя. На початку 30-х років 20 століття прагматизм-інструменталізм визначив парадигму своєї філософії, яка майже без змін залишається до сьогоднішнього дня. Такими основними її положеннями є:

а) філософські поняття є засобом дії;

б) все, що сьогодні є логічне і корисне, є добрим і слушним;

в) поняття і уявлення постійно розвиваються, тому істина і добро є відносними, поточними.

Прагматизм як філософія бізнесу ніколи не був чимось докладним. Часто-густо його представники висловлювали такі погляди, які виходили за його основоположні принципи. Мало того, дехто з них (наприклад, Джеймс) навіть хизувались тим, що парадигма прагматичної філософії аморфна, нечітка. Вона, говорив він, з успіхом може використовувати інші філософські напрямки, забарвивши їх в кольори філософії прагматизму. Життя постійно змінюється, а це детермінує часту зміну теоретичних положень. Не має значення, писав Джеймс, якою філософією ці положення сформульовані. Головне, щоб вони були переконливими, сприймалися людьми. Сприймаються, говорив Джеймс, – це вже корисно, і не є важливим, яка користь – реальна чи ілюзорна, оманлива. На це Пірс рішуче запротестував. Прагматизм – це та філософія, яка визначається точністю

формулювань, заявив він. В її основі лежить логіка, яка в своїй основі виключає різного роду ненаукові вислови, нечіткі думки. Якби Джеймс хоч трохи знав математику (Джеймс був професором психології Гарвардського університету), говорив Пірс, то він ніколи так не відгукувався не тільки про прагматизм, але і про філософію взагалі. Філософія прагматизму, стверджував Пірс, серед інших філософських напрямків займає особливе місце. Вона найбільш відповідає людям з аналітичним мисленням, тим людям, які прагнуть перевести вивірені теоретичні положення саме у площину практичної дії, а не діють за принципом «користь понад усе», навіть у випадку, якщо та користь має ілюзорний характер.[3]

Дьюї доповнив думку Пірса, що дії людини, яка займається підприємництвом і бізнесом, повинні мати певну теоретичну, методологічно-світоглядну основу, яка є результатом строго вивіренних, підтверджених життям положень. Чим ближче ці положення до емпірії, тим вище їх статус корисності.

У дискусії, яка точилась між психологом Джеймсом і математиком Пірсом стосовно суті філософії прагматизм, знайшла своє вираження та методологічна основа, на якій формувалось їх бачення прагматизму. Як зазначав Татаркієвич, «Пірс був перш за все логіком і математиком, Джеймс – психологом і логіки і математики терпіти не міг. Пірс в філософії прагнув до точності. Джеймс – до безпосередності. Пірс найвищу цінність вбачав у порядку, в гармонії, яку вона встановлює, Джеймс – у багатстві її думок і індивідуальності. Пірс був ворогом сприйняття всього на віру, тоді як Джеймс був ворогом скептицизму. Пірс мав відразу до справ, які невияснені, тоді як Джеймс був переконаний, що в основі своїй всі справи не можуть бути витлумачені. Джеймс популяризував філософію, а Пірс прагнув ввести до філософії таку мову, щоб вона відбивала навіть бажання займатись філософуванням у тих людей, які до нього не здатні». [4]

Пірс вважав, що мова прагматичної філософії повинна бути чіткою, ясною, виваженою, як всяка справа, яка логічно продумана і завершена позитивним результатом. Ця мова, говорив Дьюї, співзвучна часові і є свідченням того, що нарешті є філософія, яка відповідає всім верствам суспільства. Вона ввібрала в себе всі досягнення філософської думки кінця 19-початку 20 століття і найбільше приближена до життя. До тих пір, поки будуть існувати ринкові відносини, наголошував Дьюї, буде потреба в філософії прагматизму (інструменталізму).[1]

Отже, бізнес виник ще здавніх-даван. Основою бізнесу був прагматизм, і кожен з філософів по-своєму визначав вплив прагматизму на бізнес. Основні положення були сформульовані Пірсом і Джеймсом. Джеймс вважав що це перш за все «метод», який спрямований на пошук вигоди для люди. Пірс вважав що головне результат, а не те як ти йшов до нього. Дьюї вважав ,що людина має мати певну теоретичну та методологічно-світоглядну основу, яка є результатом строго вивіренних, підтверджених життям положень.

Література

1. Вільям Джеймс *Прагматизм* // Укр. пер. П. Насади. – К.: Альтернативи, 2000. – 142 с.
2. Джеймс У. Воля к вере. - М.: Издательство «Республика», 1997.
3. Камю А. *Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство* / А. Камю. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.
4. Татаркевич В. *Історія філософії* : Т. 1.-3. / Пер. з пол. А. Шкарб'юка. – Львів: Свічадо, 2006-456с.
5. *Філософія* : [навч. посіб. ; за ред. І.Ф. Надольного] / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. – К. : Вікар, 2008. – 534 с.
6. *Основи наукових досліджень [Текст]* : навч. посіб. / Н. В. Гнасевич, Т. В. Гончарук (Чолач), М. І. Гурик, Н. В. Джугла, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, М. Л. Шумка; за заг. ред. Т. В. Гончарук (Чолач). – Тернопіль : Крок, 2014. – 273 с.
7. *Філософія [Текст]. Ч.1* / Т. В. Гончарук, Н. В. Джугла, Л. П. Мокряк, М. Л. Шумка. – Тернопіль : Воля, 2007. – 351 с.